

VEDENÍ PROTIVZDUŠNÉ OPERACE

V souladu se zásadou „kombinovaného vzdušného a pozemního boje“ je hlavní formou vedení bojové činnosti taktického letectva NATO vzdušná útočná operace, při níž budou plněny úkoly v rámci celého válčiště. Útočné vzdušné operace se zúčastňují mimo veškerých sil a prostředků taktického letectva a části strategického letectva i prostředky ničení pozemních vojsk — jednotky operačně taktických řízených střel, vojskové letectvo, dělostřelectvo, průzkumné skupiny, vzdušné výsadky a prostředky REB. Hlavním cílem vzdušné operace je ničení uskupení ozbrojených sil protivníka, narušení celistvosti jeho systému PVO a dezorganizace systému velení vojskům. Úkolem letectva NATO na válčišti je dosažení vzdušné nadvlády, na níž závisí úspěch bojové činnosti. Operaci plánuje a řídí štáb vrchního velitele spojeneckých ozbrojených sil NATO na válčišti. Hloubka operace může dosáhnout plného taktického doletu letounů, tj. až 3000 km (F-111), šířka pásma činnosti leteckých uskupení může činit 700 až 800 km a doba trvání 3 až 9 dnů.

Základním způsobem bojové činnosti jsou hromadné úderu, které se uskutečňují na hlavních náletových směrech, zpravidla totožných s hlavními operačními směry na válčišti. V omezené válce s použitím konvenčních zbraní lze předpokládat v první den operace 3 až 4 úderu. Ve všeobecné jaderné válce za prvních 24 hodin mohou být vedeny 2 až 3 hromadné jaderné úderu.

Prvního úderu se může zúčastnit až 2200 letounů; z toho ve variantě nenadálého napadení s použitím jaderných zbraní v pásmu proti ČSSR až 420 letounů. Hlavním cílem bude zničení protistojícího uskupení protivníka, především letectva a PVO a zabezpečení podmínek pro vedení aktivní bojové činnosti vlastních ozbrojených sil. Předpokládá se průlom systému

PVO na několika směrech s využitím bezpilotních prostředků a silného radiotechnického rušení, zničení letectva na zemi i ve vzduchu, zničení VS a ostatních orgánů velení letectva a PVO. Hlavní úsilí letectva bude zaměřeno na dosažení vzdušné nadvlády (40 až 50 %), na přímou leteckou podporu pozemního vojska (25 až 35 %), izolaci prostoru bojové činnosti a vedení vzdušného průzkumu (15 až 35 %).

Cílem druhého a dalších hromadných úderů je dosažení úplné vzdušné nadvlády a následné ničení pozemního vojska protivníka na válčišti. Musí být zmařeno zasažení druhých sledů a záloh do boje, obnovení bojeschopnosti a používání letišť (až do vzdálenosti 500 km od linie fronty). K dosažení vzdušné nadvlády má být vyčleněno až 60 % zúčastněných letounů, k izolaci prostoru bojové činnosti až 25 %, k přímé letecké podpoře až 10 % a k vedení vzdušného průzkumu do 5 %. Rozdělení letectva podle jednotlivých úkolů se může měnit.

Podle názorů vojenských odborníků NATO je nejdůležitější podmínkou efektivního splnění úkolů letectva v průběhu útočné vzdušné operace vysoký stupeň organizace velení letectvu a řízení jeho bojové činnosti. Proto je již v současné době ve střední Evropě rozmístěna síť stacionárních i mobilních velitelských stanovišť (VS), operačních středisek a dalších orgánů velení. Bojové úkoly jsou leteckým útvarům předávány přímo ze středisek velení taktickému letectvu. Odtud se předávají rozkazy i střediskům a hláskám uvědomování a předsunutým VS, která řídí bojovou činnost letectva při průlomu PVO protivníka a zasazování hromadného úderu. Na cvičeních armád NATO se provícejí otázky řízení bojové činnosti letectva v hlavních etapách útočné vzdušné operace z letounů E-3C systému NAEW.

Hlavní zásady organizace a plánování protivzdušné operace

Vzhledem k reálné možnosti nenadálého vzdušného napadení budou nejzávažnější úkoly spojené s přípravou a vedením první protivzdušné operace, jejímž cílem bude vést úspěšný boj s nejkvalitnějšími a nejlépe připravenými silami vzdušného nepřítele, využívajícími momentu překvapení, a to i v podmínkách, kdy naše prostředky nemusí být plně rozvinuty a připraveny k odrazení vzdušného agresora. Úspěch této operace je kromě jiného nutné zabezpečovat:

- vytvářením takového uskupení sil a prostředků PVO, které je schopno bez rozsáhlejšího přeskupování splnit stanovené úkoly,

- nepřetržitým udržováním sil a prostředků PVO a ostatních druhů vojsk včleněných k účasti v protivzdušné operaci na vysokém stupni bojové pohotovosti,

- včasným zjištěním příprav nepřítele k zahájení agrese, zvláště včasného vzletu nebo příprav ke vzletu jeho letectva,

- rozhodnou činností úderných sil zúčastňujících se protivzdušné operace a uskutečněním včasného operačního manévru,

- nepřetržitým bojovým (operačním), speciálním technickým a týlovým zabezpečením.

Z toho je zřejmé, že první protivzdušnou operaci je třeba plánovat ve variantách a připravovat už v době míru. Na podkladě znalostí protistojícího nepřítele, poznatků ze cvičení a lokálních válek i strukturálních změn ve výstavbě vlastní PVO musí být tyto varianty dále upřesňovány. Vedle vyhodnocení pravděpodobných náletových a raketových nebezpečných směrů, způsobů vedení bojové činnosti a dalších faktorů je třeba brát v úvahu i stupeň mobilizačního a operačního rozvoji vlastních vojsk a podle toho stanovit rozsah přijímaných opatření.

Protivzdušná operace jako hlavní forma plnění operačních úkolů protivzdušné obrany je zpravidla součástí strategické obranné operace. Vede se v nejsložitějším období boje za strategickou iniciativu ke zmaření nebo odrazení útočné vzdušné operace nepřítele, oslabení jeho leteckého uskupení a zachování bojeschopnosti bráněných vojsk a objektů. Tím se současně dosahuje možností pro vybojování nadvlády ve vzduchu a k úspěšnému splnění ostatních úkolů ve strategické operaci. Protivzdušnou operaci plánuje a řídí hlavní velitel na válečisti.

V protivzdušné operaci se nepřátelské prostředky vzdušného napadení ničí jak za letu, tak i na zemi. K tomu se kromě voj-

ska PVOS, PVO a stíhacího letectva vyčleňuje i část úderného letectva, raketového vojska a dělostřelectva, prostředky průzkumu a REB i zvlášť určené výsadkové jednotky a diverzní průzkumné skupiny. To znamená, že protivzdušná operace je vedena společným úsilím různých druhů ozbrojených sil a vojsk a má charakter společné operace.

Podstata protivzdušné operace spočívá v soustředění potřebného úsilí na rozhodujících směrech a představuje souhrn předem zplánovaných, vzájemně sladěných a jednotně řízených protivzdušných bojů a sražení vojsk PVOS, PVO a stíhacího letectva vedených s cílem obrany nejdůležitějších prostorů, objektů a uskupení vojsk v místech stálé dislokace, v prostorech zmobilizování, na přesunech, při rozvinování a v průběhu vedení bojové činnosti. Toho se dosahuje ničením nepřátelských letounů a bitevních vrtulníků, zvláště letounů — nosičů a rušičů, řízených střel s plochou dráhou letu a vzdušných prvků průzkumných palebných systémů nepřítele. Přitom k získání převahy na dalekých přístupech k bráněným vojskům (objektům) a na nejvíce ohrožených směrech se využívá vzdušného manévru stíhacím letectvem z hloubky a ze stran a manévru palbou protiletadlových raketových oddílů dalekého dosahu.

Úderné letectvo, raketové vojsko a dělostřelectvo v dosahu své působnosti ničí objekty prvního pořadí, tj. nejnebezpečnější uskupení nepřátelských prostředků vzdušného napadení, pozemní prvky průzkumných palebných systémů nepřítele a umlčuje prostředky PVO a REB k vytvoření podmínek pro bojové použití stíhacího a úderného letectva. Po zavedení vlastních průzkumných palebných a úderných kompletů se tyto možnosti dále zvyšují. Úkolem prostředků REB je rušením umlčet prostředky průzkumu a uvědomování, velení a navedení nepřítele na zemi i ve vzduchu a zabezpečit ochranu hlavních uskupení vojska PVO a bráněných objektů před použitím nepřátelských řízených zbraní. Použití výsadkových jednotek a diverzních průzkumných skupin přichází v úvahu v jednotlivých případech a bude soustředěno na životně důležité průzkumné, řídicí spojovací a naváděcí prvky letectva nepřítele, a to jak vyřazováním živé síly, tak i bojové techniky.

Hlavní úloha v protivzdušné operaci přísluší frontům prvního operačního sledu a vojsku PVOS. Kromě toho se protivzdušné operace na daném směru zúčastňují ještě vojska druhého operačního sledu, zálohy

hlavního velení na válčišti a část sil sousedů.

Příprava a plánování účasti v protivzdušné operaci (v trvání 2 až 3 i více dnů) se uskutečňují na podkladě **Směrnice hlavního velitele na válčišti**, a to zpravidla podle těchto období:

1. období — uskutečnění vstřícného leteckého a raketového úderu na objekty prvního pořadí,

2. období — vedení protivzdušných (vzdušných) bojů a sražení k odrazení prv-

ního hromadného úderu vzdušného nepřítele,

3. období — odrazení dalších hromadných úderů prostředků vzdušného napadení a vedení soustředěných úderů na důležité pozemní objekty s cílem dovršit zmaření útočné vzdušné operace.

Při plánování účasti vojsk v protivzdušné operaci má zvláštní význam organizace součinnosti jak uvnitř frontu a s vojskem PVOS, tak i se sousedními fronty a svazky PVOS v rámci jednotného systému PVO členských států Varšavské smlouvy.

Zvláštnosti vedení protivzdušné operace v podmínkách nedokončeného rozvinutí vlastních vojsk

Vzhledem k vyšší zranitelnosti vojsk uváděných do plné bojové pohotovosti je žádoucí mít již v tomto období připravené síly a prostředky k odrazení nepřátelských vzdušných úderů. Tento úkol plní vojsko PVO spolu s ostatními silami a prostředky, které se účastní protivzdušné operace. K tomu již v míru je organizován pohotovostní systém PVOS, do kterého jsou začleněny pohotovostní síly a prostředky PVOS, 10. LA a ZVO, které jsou udržovány ve vysoké bojové pohotovosti, schopné zahájit ničení vzdušných nepřátelských prostředků již při překročení státní hranice a postupně je ničit v hloubce obrany. Prostředky průzkumu zabezpečují jejich včasné zachycení, vedení a vytvoření podmínek aktivním prostředkům.

Předzásobení protiletadlovými raketami pro, vysokými manévrovacími možnostmi stíhacího letectva a velmi krátkou dobou přechodu do vyšších stupňů bojové pohotovosti je zabezpečeno včasné a intenzivní palebné ničení ve všech výškách, rychlostech a v kterékoli době. Pro jejich racionální využití má důležitý význam volba prostorů rozvinutí podle jednotného zámyslu a plánu, centralizované řízení a pružná organizace součinnosti. Kvalita připravenosti těchto vojsk bude záviset na možnostech zjištění okamžiku zahájení válečného konfliktu a včasnosti jejich uvedení do plné bojové pohotovosti.

Připustíme-li zejména příznivou variantu, že se nepříteli podaří dosáhnout operačního překvapení a vojska vyčleněná k účasti v protivzdušné operaci budou uváděna do bojové pohotovosti s ostatními druhy vojsk, pak jako první budou vstupovat do boje pohotovostní síly a prostředky PVO. Jejich úkolem bude zničit první vzdušné cíle a zabezpečit včasné a organizované zasazení hlavních sil, které po dosažení bojové pohotovosti neprodleně zahájí svoji bojovou činnost.

Předpokladem splnění tohoto úkolu je nejen vysoká bojová připravenost pohotovostních sil PVOS, ale dovedné zplánování variant použití konkrétních pohotovostních prostředků RTV a PLRV. Důraz musí být položen na efektivní vedení bojové činnosti v podmínkách použití REP nepřitelem v tom, že do grafikonů činnosti jsou určeny RL prostředky různých typů pracujících na odlišných frekvencích. Obdobně i u PLRV musí být využito všech typů oddílů smíšených bojových sestav u jednotlivých bráněných míst a pohotovostní pro vytvoření souvislé palebné styky ve stanovených výškách k zabezpečení manévru palbou s cílem efektivnějšího ničení vzdušných cílů. Z toho mimo jiné plyne i požadavek co nejrychlejšího přehledu o bojové pohotovosti vojsk na centrálních stupních velení, aby mohla být přijímána konkrétní opatření k vedení bojové činnosti všemi silami PVO.

V případě, že nepřítel docílí momentu překvapení pouze zčásti, tzn., že naše mobilizační a operační rozvinutí bylo již zahájeno, ale není ještě dokončeno, budou možnosti vedení protivzdušné operace záležet na konkrétní situaci, v jaké se vojska nacházejí.

Těžšíste vedení bojové činnosti v prvních obdobích protivzdušné operace bude spočívat na vojsku protivzdušné obrany státu, stíhacím i úderném letectvu frontu a na rozvinutých prostředcích vojska PVO a RVD frontu. Vzhledem k očekávané intenzitě působení vzdušného nepřítele proti rozvíjeným vojskům, a to v celé hloubce operační sestavy frontu, bude dočasně obrana těchto vojsk jedním z prováděných úkolů vojska PVOS. Může se realizovat v rámci PVO důležitých objektů a prostorů na území státu nebo přímým vyčleněním částí sil a prostředků (zejména stíhacího letectva) pro plnění tohoto úkolu. Přitom vedle obrany hlavních uskupení bu-

de třeba zvláštní důraz klást na zabezpečení PVO přesunů pozemních vojsk. Důležitost tohoto úkolu je dána tím, že přesuny z časového hlediska představují zhruba 50 % celkové bojové činnosti vojsk. Lze je úspěšně zabezpečit pouze společným úsilím a úzkou součinností organických prostředků PVO, letectva vševojskových svazů a vojska PVOS.

Jako nezbytný požadavek se jeví pro toto období rozsáhlejší použití záloh hlavního velení na válčišti. Pokud to situace dovolí, bude předpokládána úpornost protivzdušných bojů a sražení vyžadovat i podporu ze strany sousedů.

Na počátku prvního hromadného úderu je nutné zesíleným průzkumem všeho druhu zjistit zámýsl nepřítel, určit jeho hlavní uskupení, rozhodující náletové směry, zdroje a charakter radiotechnického rušení a zjistit do jaké míry využívá momentu částečného překvapení, tzn. zda přednostně povede úderu na vojska před ostatními objekty. V tomto posledním případě bude uskutečňovat nálety v malých a přízemních výškách s doplňkovým průzkumem cílů. Tím se bude déle vystavovat působení našich prostředků PVO a jeho úsilí bude více rozptýleno oproti úderům na předem zjištěné stacionární objekty. Toho je třeba využít z naší strany k nepřetržitému působení na vzdušné cíle po celou dobu jejich letu.

V prvním období protivzdušné operace bude zvlášť důležitá iniciativní a rozhodná činnost vlastního úderného letectva, které formou vstřícných nebo odvetných leteckých úderů bude ničit prostředky vzdušného nepřítel na zemi. Přitom hlavní úsilí bude soustředěno na letectvo, které se neúčastňuje prvního hromadného úderu a na vyřazení letišť určených pro přistání letounů vracejících se z prvního úderu. Předpokladem splnění těchto úkolů je současně umlčení prostředků PVO a vyřazení systému průzkumu, velení a navedení.

Samotné odrážení prvního hromadného úderu vzdušného nepřítel bude z operačního hlediska probíhat podle těchto zásad:

— Na směrech, kde je dostatečná operační hloubka, se bude nepřítel ničit po-

stupně na několika čarách zasazením maximálního počtu sil a prostředků PVO prvního sledu hned na počátku úderu. Ničení letectva nepřítel na vzdálených přístupech bude dosahováno co největším vysunutím čar zasazení SL a použitím pro dalekého dosahu. Zničení letectva nepřítel pronikajícího do hloubky bude uskutečňováno silami svazků druhého sledu PVO pozemních vojsk.

— Na směrech, kde operační hloubka je omezena, se musí zasazovat SL prvního sledu do boje na přístupech ke státní hranici tak, aby způsobilo nepříteli rozhodující porážku ještě do přiletu k prostorům palby protiletadlových palebných oddílů středního, malého a blízkého dosahu. Proto se vyvádí část SL do prostorů stěhu ve vzduchu a z nich vede bojovou činnost. Ničení skupin nepřátelských letounů, které pronikly, se uskutečňuje uskupeními PLRV na bližších přístupech a přímo v prostorech bráněných vojsk a objekty.

— Při činnosti vzdušného nepřítel na široké frontě se dosahuje jeho zničení rozdělením úsilí svazků PVO po směrech a včasným zasazením sil a prostředků PVO do sražení na stanovených čarách. Při působnosti na úzké frontě se soustřeďuje úsilí na každý sled sil nepřítel. Přitom je důležité nepřipustit předčasné vyčerpání vlastních možností do přiletu hlavních sil.

— Odrážení dalších hromadných úderů, jako třetí období protivzdušné operace, bude dáno konkrétní situací, která vznikne po prvním úderu, kdy uskupení vojska PVO může být částečně narušeno. V tomto případě se rozhodného soustředění úsilí PVO dosahuje především manévrem stíhacího letectva z hloubky nebo ze sousedních směrů. Za zvlášť příznivých podmínek lze vést mezi hromadnými úderu i manévr útvary a svazky PLRV a posílit tak PVO na rozhodujících směrech. V průběhu tohoto období pokračuje letectvo a RVD frontu v ničení zbývajících pozemních prvků bojových sestav vzdušného nepřítel a spolu s odrážením následujících vzdušných úderů dovršuje zmaření jeho útočné vzdušné operace.

Požadavky na další zdokonalování PVO rozvíjejících se vojsk

Jedním z prvořadých předpokladů pro plnění uvedených úkolů je dokonalá připravenost velitelů a štábů i vycvičenost vojsk PVO a PVOS. To stanoví i RMNO na výcvikový rok 1986/87, kde se uvádí: „Pro-
cvičovat protivzdušnou obranu pozemního vojska při jeho rozvíjení, přesunech,

**v obraně a při vytváření úderného usku-
pení v prostorech bojové činnosti vojska
PVOS.“** Splnění tohoto požadavku je možné dosáhnout především prohlubováním znalostí vedení soudobých pozemních operací, modelováním pravděpodobných situací, které mohou nastat na počátku vedení prv-

ní protivzdušné operace a využitím všech forem bojové a operační přípravy k nacvičování maximálně efektivní a koordinované bojové činnosti vojska PVOS a PVO pozemního vojska. V této souvislosti je zapotřebí pokračovat v další technizaci systému průzkumu, velení, spojení a součinnosti. K tomu je nutné zvládnout a plně využívat výhod automatizovaných systémů velení, které celý proces řízení PVO podstatným způsobem zrychlují a zkvalitňují. Současně s tím je nutné nadále procvičovat vedení bojové činnosti svazy a svazky PVO spojeneckého složení a způsobu obnovy narušeného systému PVO po prvních nepřátelských úderech. Dále ve větší míře rozpracovat a procvičit možné varianty uskutečňování součinnosti se sousedy. Zkušenosti z lokálních válek a ze cvičení ukazují, že v rámci bojového a operačního zabezpečení vojsk je nutné věnovat mimořádnou pozornost všem druhům maskování a boje s nepřátelským technickým průzkumem.

To vše se vztahuje nejen na operační, ale i na taktické stupně velení. Vedle plánování účasti vojsk v protivzdušné operaci je třeba se více soustředit na problém jejího řízení v dynamice vedení protivzdušných bojů a sražení. To proto, že i na taktických stupních velení bude v průběhu protivzdušné operace docházet k velké proměnlivosti situací v poměrně rychlém časovém sledu. Na jedné straně se budou zvyšovat bojové možnosti postupným narůstáním bojové pohotovosti dalších sil a prostředků, na druhé straně je třeba počítat i se značnými ztrátami, a to jak u prostředků PVO, tak u bráněných vojsk. Z toho důvodu je nezbytné procvičovat i různé způsoby přeskupování a změnu podřízenosti vojska PVO s cílem udržet, popřípadě obnovit centralizované velení. Dosavadní poznatky v tomto směru potvrzují oprávněnost zásady, že v daném prostoru zodpovídá za obranu vždy ten velitel útvaru (svazku) druhu vojska, který má k dispozici více prostředků a dokonalejší systém velení. S tímto problémem souvisí

procvičování přechodů z centralizovaného na decentralizovaný způsob velení a naopak.

Další zdokonalení PVO vojsk v období jejich rozvinutí je podmíněno zvyšováním bojové pohotovosti vojsk, zúčastňujících se první protivzdušné operace. Toho lze dosáhnout kvalitou plnění úkolů s tímto základním požadavkem spojených. Dále modernizací výzbroje, kde pro sledovaný úkol má zvláštní význam zavedení mobilnějších plro vícekanalového typu, hlubším propracováním otázek skrytého narůstání bojové pohotovosti vojska PVO, důkladnější morálně psychologickou připraveností vojsk a zvyšováním celkové odolnosti systému PVO.

Dalším požadavkem je rozpracování nových operačně taktických problémů, kde především bude třeba řešit:

- zásady bojového a operačního použití modernějších prostředků PVO, včetně optimálních a organizačních struktur,
- užší propojení operací různých druhů ozbrojených sil,
- další prohloubení součinnosti mezi silami a prostředky PVO,
- přechod od protivzdušné ke vzdušné operaci,
- vliv zavedení kosmických prostředků na organizaci PVO apod.

Nakonec je třeba ještě poznamenat, že k zajištění bezpečnosti před vzdušnými údery mohou přispět i bráněná vojska zrychlením tempa plnění hlavních mobilizačních úkolů, maskováním, rozptýlením a dalšími známými opatřeními. Kromě toho při tvorbě zámyslu obranné operace je účelné přihlížet i k uskupení vojska PVOS a dovedně využívat jeho bojových možností. I když organizace obranné operace bude v první řadě závislá na předpokládané činnosti nepřítel, dovolují dosahy účinné působnosti prostředků PVO poměrně rozsáhlou volbu prostorů rozmístění vojsk tak, aby tato byla spolehlivě bráněna a současně nebyla vystavena ničivému působení nepřítel na prostředky PVO ani na jiné stacionární objekty.

Závěrem mohu pouze podotknout, že organizaci PVO vojsk při nedokončeném mobilizačním a operačním rozvinutí je nutné chápat jako otevřený problém a vysoce dynamický proces, který se vyznačuje celou řadou variant a proměnlivých situací. Zvládnutí tohoto úkolu závisí především

na předvídavosti velitelů a schopnosti štábů rychle získávat přehled o situaci, na jejich umění včas a správně se rozhodovat a konečně na tom, s jakou účinností budou připravovat vojska pro realizaci přijatých rozhodnutí.